

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3585>

Number: 49 , p. 279-285, Autumn I 2016

Yayın Süreci

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayınlanma Tarihi / The Published Date

25.06.2016

30.09.2016

**POLONYA'DAKİ TÜRK HALKLARINDAN KARAYLARIN
DİLİNDE "YAKLAŞMA YARDIMCI FİİLİ" ÜZERİNE¹**
*ON THE ADVERTIVE IN THE LANGUAGE OF THE KARAI, ONE OF THE
TURKIC PEOPLES IN POLAND*

Yrd. Doç. Dr. Selma GÜLSEVİN

Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Öz

Tarihte 7-11. yüzyıllar arasında Karadeniz, Kafkas Dağları ve İdil Nehri civarında yaşamış Hazar devletinin içindeki halklardan biri olan, günümüzde de Hazar devletinin bakiyesi kabul edilen Karaylar, Museviliğin Karai mezhebini kabul etmiş, Türk dilinin Kıpçak lehçelerinden birini konuşan bir Türk halkıdır. Bugün daha çok Litvanya'nın Vilnius, Troki (Trakay) ve Panevez; Polonya'nın Varşova; Ukrayna'nın Lutsk ve Haliç; Kırım'ın Simferepol şehirlerinde ve İstanbul'da yaşamaktadırlar. Karaylar arasında kendi ana dilini bilen ve konuşan sayısı çok azdır. Kendi ülkeleri, özerk bölgeleri ve resmî dilleri olmayan Karayların dilleri, dolayısıyla da kendileri bugün yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Günümüzde Türk Karayların yoğunlukta yaşadıkları yerler Litvanya, Polonya, Kırım ve İstanbul'dur. Karayca aslen Kırım bölgesinde şekillenmiş olmakla birlikte, farklı 3 bölgede nispeten farklılaşmış 3 ağza ayrılmıştır.

Türk dilinde yaklaşma işlevi, yardımcı fiilli yapıların yanı sıra, bazı cümle tipleriyle de oluşturulabilir. Türkiye Türkçesinde hem {F1-zarf-fiil eki F2-}kuruluşundaki -(y)Ayaz- yapısı; hem de " ... az kalsın / az daha / neredeyse" sözlerinden sonra {F-(l)yordu/-(y)AcAktI} yapısındaki çekimli fiillerle birlikte bir fiilin yapılmadığını, yapılmasına çok yaklaşıldığını ifade eder: Bacağı kırılazdı. Az kalsın düşüyordum. Az kalsın düşecektim. vb.

Bu çalışmada yalnızca {F1-zarf-fiil eki F2-} kuruluşundaki yaklaşma fiili değerlendirilmiştir.

Diğer yaşayan bazı Türk yazı dillerinin gramerlerinde bu işlevi taşıyan yapılar zarf-fiiller veya yardımcı fiiller bölümlerinde gösterilmiştir. Bu işlevde genellikle yaz-fiilin ilgili yazı dillerindeki şekilleri kullanılmaktadır.

¹ Türk Dil Kurumu tarafından düzenlenen 26 Eylül 2014 tarihli "Türkiye-Polonya İlişkilerinin 600. Yılında Dil ve Edebiyat Toplantısı"nda sunulan bildiri metninin gözden geçirilmiş şeklidir.

Tarihî metinlerde de {F1-(y)A/U yaz-} yapısı 11. yüzyıldan itibaren izlenebilmektedir.

Her ne kadar mevcut araştırmalarda Karaycada bir yaklaşma fiili gösterilmemiş olsa da, incelediğimiz metinlerde, Karaycada da yaklaşma yardımcı fiilinin kullanıldığı cümlelerle karşılaştık. Bu işlevde éz- fiili kullanılmıştır. Yapısı şudur: {-(y)A éz-}.

Anahtar Kelimeler: Karayca, Yaklaşma Fiili, Tasvir Fiili, Şekil Bilgisi, Çağdaş Türk Lehçeleri

Abstract

The Karais are one of the Turkic peoples that are accepted as the remnants of the Khazar State located among the Black Sea, the Caucasus and Idil River between the 7th and 11th centuries. They accepted the Karai sect of Judaism and speak Kipchak branch of Turkic. Today they mostly live in Vilnius, Troki (Trakai) and Panevez in Poland; in Lutsk and Khalich in Ukraine; Simferopol in Crimea; and in Istanbul in Turkey. The number of the Karais who know and speak their own language is quite few. The language of the Karais, who do not have their own country, nor an autonomous region and an official language, is in threat of extinction and so are they.

Today, Lithuania, Poland, Crimea and Istanbul are the palces where the Karais live densely. They have 3 relatively differentiated dialects, mostly shaped in Crimea.

In Turkic languages, the function of advertive can be formed by some sentence structures as well as structures with helping verbs. In Turkish, both -(y)Ayaz-, in the form of {V1-gerund suffix V2} and {F-(I)yordu/-(y)AcAktI} following “ ... az kalsın / az daha / neredeyse” express that the action has not been realized but was very close: Bacağı kırılazdı (His leg was nearly broken). Az kalsın düşüyordum (I almost fell down). Az kalsın düşecektim (I almost fell down), etc.

In this paper, the advertive formed only in {V1-gerund suffix V2} structure has been studied.

The structures having this function in the other contemporary Turkic literary languages have been given in the gerunds or helping verbs parts. For this function the forms of the yaz- verb in the languages mentioned have been used.

The {V1-(y)A/U yaz-} structure can be traced from the 11th century onwards.

Although advertive verb has not been shown in the current studies, we have seen sentences in the texts we investigated in which advertive helping verb has been used. For this function the verb has been used. The structure is {-(y)A éz-}.

Keywords: The Karaim Language, Advertive Verb, Descriptive Verb, Morphology, Contemporary Turkic Dialects

I. KARAYLAR

Tarihte 7-11. yüzyıllar arasında Karadeniz, Kafkas Dağları ve İdil Nehri civarında yaşamış Hazar devletinin içindeki halklardan biri olan, günümüzde de Hazar devletinin bakiyesi kabul edilen Karaylar, Museviliğin Karai mezhebini kabul etmiş, Türk dilinin Kıpçak lehçelerinden birini konuşan bir Türk halkıdır. Bugün daha çok Litvanya'nın Vilnius, Troki (Trakay) ve Panevez; Polonya'nın Varşova; Ukrayna'nın Lutsk ve Haliç; Kırım'ın Simferopol şehirlerinde ve İstanbul'da yaşamaktadırlar (Doğan, 2002). Karaylar ara-

sında kendi ana dilini bilen ve konuşan sayısı çok azdır. Kendi ülkeleri, özerk bölgeleri ve resmi dilleri olmayan Karayların dilleri, dolaşısıyla da kendileri bugün yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Karaylar, genel kabullere göre, Hazar devletinin içinde yer alan gruplardan biridir. Hazar Devleti yıkıldıktan sonra Hazar ülkesindeki Karaylar, Kırım'a göç ederek oradaki cemaat ile kaynaşmıştır. 13. yüzyıldan itibaren çeşitli bölgelerdeki Karai cemaatleri yok olurken Kırım cemaati varlığını koruyarak Karailiğin merkezi hâline gelmiştir.

Karayların Polonya ve Litvanya'da yerleşmeleri 14. yüzyılda Litvanya Grandükü Witold'un Karadeniz kıyılarına yaptığı sefer sırasında (1397-1398) Litvanya ve Polonya'ya götürülmeleriyle başlar. Troki ve Vilnus civarlarına yerleştirilen Karaylar önceleri saray muhafızı olarak istihdam edilmişler, daha sonraları tarım ve başka iş kollarında da çalışmışlardır. İlk önce 380 Karay ailesi götürülmüşken, buraya yerleşen Karayların çok iyi şartlarda yaşadıklarının Kırım'da duyulması üzerine sonraki yıllarda pek çok Karay Türkü Litvanya'ya yerleşmiş ve yüzyılın bitiminde sayıları beş bini geçmiştir (Emiroğlu, 2013).

Karaylar, dinlerinden dolayı genellikle kapalı bir toplum özelliği göstermişlerdir. Kapalı bir toplum olmaları, göçler, evlenme güçlüğü gibi sebeplerle Karayların nüfusu gittikçe azalmıştır.

Günümüzde Türk Karayların yoğunlukta yaşadıkları yerler Litvanya, Polonya, Kırım ve İstanbul'dur.

Litvanya'da 257 Karay yaşamaktadır (Kocaoğlu, 2006: 5). İstanbul'da da 50-60 kişilik bir Karay cemaati vardır.

Polonya'da yaşayan küçük bir Karay cemaati vardır. Polonya'daki 2002 nüfus sayımına göre, Polonya'da sadece 40 Karay yaşamaktadır (Emiroğlu 2013: 2606). Bunlardan yalnızca on kadarının hem annesi hem de babası Karay'dır. Polonya'ya ilk gittiklerinde ülkenin değişik yerlerine yayılmakla birlikte günümüzde genellikle Varşova'da yaşamaktadırlar. Bunların bugün ibadethaneleri yoktur. Sadece mezarlıkları vardır.² Polonya Karayları Cemaati Başkanı Szymon Pilecki'dir.

Karay Türkçesi

Karayca etnik, coğrafi veya dil özelliği farklılıklarına göre yapılmış olan lehçe tasniflerinde *etnik bakımdan* "Kıpçak; Kıpçak-Polevets", *coğrafi konum olarak* "Batı; Kuzeybatı; Karadeniz-Hazar çevresi", *dil özellikleri bakımından* da "tav; tavlı; kalgan" grupları

içinde gösterilmiştir (Tekin 1989).

Aslen Kırım bölgesinde şekillenmiş olmakla birlikte, farklı 3 bölgede nispeten farklılaşmış 3 ağza ayrılmıştır. Bunlar:

1. Troki ağzı
2. Haliç-Lutsk ağzı
3. Kırım ağzı

Eski yazmalar ve edebî metinler daha çok Troki ağzında olduğundan bu ağız Karaycanın esas dili kabul edilir. Bunlardan Kırım ağzı zamanla Kırım Tatarcası içinde asimile olmuştur.

Karayca ve Karaylar Hakkında Yapılan Çalışmalar

200 milyona yakın kişinin konuştuğu Türk dilinin, günümüzde pek çok lehçesi yazı dili olarak da kullanılmaktadır. Bunlardan bir kısmı kendi topraklarında bağımsız devletler halinde yaşarlar. Bazıları ise, başka devletlerin bünyesinde bulunmaktadır. Özellikle kendi devletleri olup yazı diline sahip olan Türk halklarının (Kazak, Kırgız, Özbek, Türkmen vd.) dilleri ve edebiyatları, günümüzde oldukça ayrıntılı biçimde incelenebilmektedir. Son yıllarda, bu tür lehçeler üzerine yapılan çalışmalar artmıştır.

Ancak, Karayların dili incelenme veya üzerinde çalışılma bakımından fazla şanslı olmamıştır. Karaylarla ilgili çalışmalar 17. yüzyılda başlamış olsa da bu ilk çalışmalar onların dilleri ile değil, dinleri ile ilgili olmuştur.

19. yüzyılın ilk yarısında Karayca tercüme edilen Tevrat, ilk olarak 1832- 1835 yılları arasında İstanbul'da basılmıştır. 1841'de Kırım'da Eski Ahit'in bütün bölümlerinin ilk basılı çevirileri yapılmıştır. Karayların dinî olmayan edebî ürünleri ancak 19. yüzyılın ikinci yarısında yayınlanabilmiştir.

Genelde eğitim ve kültür seviyesi yüksek bir grup olan Karaylar arasından pek çok şair, yazar, bilim adamı yetişmiş ve çok sayıda yayın yapılmıştır.

P. Malecki, Troki ağzındaki tövbe ilahilerini, *Sarnavları Kutulma Yazıxlardan* adlı

² TRT, Özü-Türk Belgeseli, <http://www.ozu-turk.com>

eserinde bir araya getirmiştir. A. Markowicz'in 1930'lu yıllarda yayınladığı *Karay Awazı* adlı derginin, Karay kültürüne büyük katkıları olmuştur.

Karay halk edebiyatına ait anonim ürünlerin yer aldığı ve Karaycada 'mecmua' adı verilen defterler vardır. Bunlarda atasözleri, deyimler, bilmeceler, masallar, sekirme yoraları yer alır. Bu mecmualar, W. Radloff tarafından Türk Halk Edebiyatı Örnekleri (Proben)'nin 7. cildinde yayınlanmıştır. T. Kowalski, derlediği metinleri '*Karaimische Texte im Dialect von Troki*' adıyla yayınlamıştır (Kowalski, 1929).

N. A. Baskakov, A. Zajaczkowski ve S. Şapşal tarafından Karayca-Rusça-Polca sözlük hazırlanmıştır (Baskakov, 1974).

Karaycanın ses ve şekil özelliklerini inceleyen bir gramer kitabı K. M. Musayev tarafından hazırlanmıştır (Musayev, 1964). Musayev bir de makale şeklinde özet gramer yayınlamıştır (Musayev, 1966). Bu makale Mevlüt Gültekin tarafından Türkçeye de çevrilmiştir (Musayev, 2002). Faruk Gökçe de Karaycanın ses bilgisi üzerine Yüksek Lisans tezi hazırlamıştır (Gökçe, 2000).

Karina Firkaviçute, S. Troki, M. Sul-tanski, S. Kobecki, M. Pilecki, Axbaş, J. Kaplanovski, J. Maleckas, S. Firkoviç, Ş. Lopato, Z. Firkoviç, S. Kobeckas, M. Tinfoviç ve V. Kudırka'ya ait şiirleri '*Çıpçıxlây Uçma Troxka*' adıyla 1997'de yayınlamıştır (Firkaviçute, 1977).

Özel günlerde okunacak duaların sırası ve okunuş tarzlarını gösteren dinî metinler M. Firkoviçius tarafından 2 cilt hâlinde *Karay Dinlilärnin Yalbarmax Yergäläri*, adıyla yayınlanmıştır (Firkoviçius, 1998; Firkoviçius, 1999).

M. Firkoviçius '*Men Karayçä Üränäm*' adlı bir gramer kitabı yazmıştır. Bu gramer kitabı, çocuklarına anadillerini öğretmek isteyen Karaylar için açılan kurslarda ders kitabı olarak okutulmaktadır.

XX. yüzyıl başlarında *Karaj Sez Bitiği*, *Awazı* dergilerini çıkaran Karaylar, bugün de Polonya'daki tek yayınları olan

Awazymyz dergisini yayımlamaktadırlar. 1979'da COS adıyla Polonya Karay Gençleri tarafından çıkarılan dergi, 1989'dan beri ise Polonya Karaylar Birliği tarafından çıkarılmaktadır. Dergi 2008'den beri her yıl dört sayı çıkmaktadır (Emiroğlu 2013: 2604-2605)

Éva Á. Csató, David Nathan ve Karina Firkaviçute tarafından "*Spoken Karaim*" adlı, metinlerin seslendirildiği bir CD hazırlanmıştır. Ayrıca Éva Á. Csató yönetiminde İsveç'teki Upsala Üniversitesi tarafından Karayca öğretmek amacıyla Troki (2000), Kırım (2004) ve İstanbul'da (2006) yaz kursları düzenlemiştir.

Türkiye'de Şaban Kuzgun ve Erdoğan Altınkaynak'ın Karayların tarihi ve kültürleri üzerine çalışmaları vardır.

Son yıllarda Türkiye'de Karaylar ve Karayca üzerine tezler yapılmıştır: Özlem Kazan, doktora tezi; Faruk Gökçe, Gündüz Polat, Sema Doğrusöz, Murat Koçak yüksek lisans tezi; Tülay Çulha hem yüksek lisans, hem de doktora tezi hazırlamıştır. Ayrıca Kırım ağızı temelinde bir de gramer yayınlamıştır (Çulha, 2010b). Karaylar ve Karayca ile ilgili değişik konularda çalışmalar yayınlanmaya devam etmektedir (Güllüdağ, 2012; Gültekin, 2013).

Timur Kocaoğlu, Troki diyalekti üzerine bir çalışma yayınlamıştır (Kocaoğlu, 2006). Bu çalışmada hem Karaylar ve Karayca hakkında bilgiler sunulmuş, hem de çok sayıda Karayca cümle Litvan alfabesiyle, transkripsiyonuyla ve İngilizceye tercümesiyle verilmiştir.

TRT tarafından Karayları tanıtan belgesel niteliğinde iki bölümlük bir program da hazırlamış ve yayınlanmıştır.³

2010 yılında Bilecik Üniversitesi "Uluslararası Karay Çalışmaları Sempozyumu" düzenlemiş ve bildirileri bir kitap olarak da yayınlamıştır.⁴

³ <http://www.ozu-turk.com>

⁴ "Uluslararası Karay Çalışmaları Sempozyumu", Bilecik Üniversitesi, 05-08 Nisan 2010, Bildiriler Kitabı, Bilecik 2011, XVI-925 s.

II. YAKLAŞMA FİİLİ

Türkiye Türkçesinde Yaklaşma Fiili:

Türk dilinde yaklaşma işlevi, yardımcı fiilli yapıların yanı sıra, bazı cümle tipleriyle de oluşturulabilmektedir. Türkiye Türkçesinde hem *F₁-zarffil eki F₂-* kuruluşundaki – (y)Ayaz- yapısı; hem de “ ... az kalsın / az daha / neredeyse sözleri *F-(I)yordu/-(y)AcAktI*” yapısındaki çekimli fiillerle birlikte bir fiilin yapılmadığını, yapılmasına çok yaklaşıldığını ifade eder:

- *Bacağı kırılıyazdı.*
- *Az kalsın düşünüyordum. Az kalsın düşecektim.*
- *Neredeyse ağzımdan kaçırıyordum. Neredeyse ağzımdan kaçıracaktım.*
- *Az daha evi yakıyordunuz. Az daha evi yakacaktınız.*

Bu çalışmada yalnızca *F₁-zarffil eki F₂-* kuruluşundaki yaklaşma fiili değerlendirilmiştir.

Diğer Yaşayan Türk Yazı Dillerinde Yaklaşma Fiili:

Diğer yaşayan bazı Türk yazı dillerinin gramerlerinde bu işlevi taşıyan yapılar zarf-fiiller veya yardımcı fiiller bölümlerinde gösterilmiştir. Bu işlevde genellikle *yaz-* fiilinin ilgili yazı dilindeki şekilleri kullanılmaktadır. Kırgızcada ayrıca *taşta-* fiili de görülür (Gökçe, 2013).

Kazakça:

F₁-A/y jazda-

- *Meni attan ajırata jazdadı* ‘Beni attan az kalsın ayıracaktı’ (Akbaba 2011, 129); *Joğaltıp ala jazdadı.* ‘Az kalsın kaybedecekti’; *Uyalganınnan jerge kirip kete jazdadı.* ‘Utancından az kalsın yerin dibine girecekti.’ (Akbaba, 2011: 129)

Nogayca:

F₁-A/y yaz-

- *Ene sonday bizim yaşawdı älek eteyazdılar.* ‘İşte böyle bizim hayatımızı neredeyse mahvediyorlardı.’ (Akbaba, 2011: 131)

Özbekçe:

F₁-A/y yoz-

- *Tomlardan kuralgan qor tor küçalarını deyarli tüldirayozdi.* ‘Damlardan küreklenmiş kar dar sokakları neredeyse doldurmuş.’; *Usta Alim eşigiga yetayozdi.* ‘Usta Alim kapısına hemen hemen ulaştı.’ (Merhan, 2008: 381)

Kırgızca:

F₁-A/y cazda-

- *Cürögü çıga cazdadı.* ‘Az kalsın yüregi çıkacaktı’ (Tan, 2010: 103)

F₁-A/y taşta-

- *Kıyamattın kistoosun körüp kala taşdadık.* ‘Kıyametin azabını az kalsın görecektik.’ (Tan, 2010: 165)

Tarihî Türk Yazı Dillerinde Yaklaşma Fiili:

“*F₁-(y)U yaz-*” yapısı 11. yüzyıldan itibaren yazılı metinlerde izlenebilmektedir.

Karahanlı Türkçesinde

Divānu Lugāti’t-Türk’teki bir örneği bulunmaktadır (Günşen, 2011):

ol anı uruyazdı ‘o, onu döveyazdı’ (DLT III, 59)

Aynı döneme ait Kuran tercümesinde de {-*(y)U yaz-*} yapısı tespit edilmiştir:

ey anam oğlu, bütünlükün bu bodun küçsüzlediler meni, öldürü yazdılar meni, taplatmagıl düşmanlarka meni ... (Ata, 2004: 768)

Kıpçak Türkçesinde

E’l-Kavaninü’l- Külliye li-Zabt’i-Lugati’t –Türkiyye (Toparlı & Çöğenli & Yanık 1999: 41):

- *meni köre yazdı* “neredeyse beni görecekti” (38b/6)

Çağatayca Türkçesinde

- *Öle yazdım bil ki kadi yar firakı serdin / Körmesün bu derd- i serdni taze bustanım mining* (Karasoy, 1998: 172)

Eski Anadolu Türkçesinde

- *ya mahv olam ya kamu şulesinde yana yazam* (Timurtaş, 1981: 142)

III. KARAYCADA “YAKLAŞMA FİİLİ”

Karayca üzerine Türkiye’de ya-

pılmış olan araştırmalarda ve tezlerde yaklaşma yardımcı fiili için bir başlık görülmemektedir. Bunun üç sebebi olabilir:

1. Karaycada yaklaşma fiili olmayabilir. Çünkü bazı gramer kategorileri için Karaycada örnek bulunmaması durumu normaldir. Musayev kategori olarak 'kesir sayı sıfatları'nın Karaycada bulunmamasına dikkat çekmiş ve bunun sebebi olarak da "matematik dersinin münferit ders olarak anadilde okutulmamasını" göstermiştir (Musayev, 1966 / çeviren Mevlüt Gültekin, 2002: 211).

Yine Musayev, yardımcı fiillerin Karaycada azlığını, dilin yeteri kadar işlenmemiş olmasına bağlamaktadır. Karayca çalışmalarda yaklaşma fiilinin gösterilmemiş olması için de Musayev'in gerekçesi ilk akla gelen sebep olabilir. Ancak bu sebep doğru olmayabilir.

2. Karaycada yaklaşma fiili varsa bile incelenen eserlerde bu yapı geçmemiş olabilir.

3. İncelenen eserlerde yaklaşma fiili geçtiği hâlde araştırmacıların dikkatinden kaçmış olabilir.

Her ne kadar mevcut araştırmalarda Karaycada bir yaklaşma fiili gösterilmemiş olsa da, incelediğimiz metinlerde, Karaycada da yaklaşma yardımcı fiilinin kullanıldığı cümlelerle karşılaştık. Bu işlevde *éz-* fiili kullanılmıştır.

Yapısı şudur: *{-(y)A éz-}*

Sözlüklerde *éz-* fiilinin bu anlamı verilmediği gibi, yapılan bilimsel çalışmalarda da Karaycada *éz-* fiilinin bu işlevinden bahsedilmemiştir.

Yaklaşma işlevli *{-(y)A éz-}* yapısının bugüne kadar yapılan çalışmaların metin bölümlerinde geçip geçmediğini kontrol etmek amacıyla daha önce Karayca üzerine yapılmış çalışmaların metin ve sözlük bölümlerini tekrar gözden geçirdik. O çalışmaların bir kısmında yaklaşma yardımcı fiili hiç geçmemiştir. Fakat bazı metinlerde kullanılmış olmasına rağmen araştırmacı tarafından tanınamamış ve yanlış anlamlandırılmış örneklerle rastladık. Örneğin; *Da benim azğına taya ézgilär ayaxlarım, yox ornuna töğüle ézgilär*

atlamlarım cümleleri araştırmacı tarafından yanlış olarak '*Ve benim ayaklarım, adımlarım biraz sarsarak yok yere ezdi.*' [73. İlahi] (Çulha, 2002: 113) şeklinde aktarılmıştır.

Doğrusu '*Ve benim ayaklarım biraz yalpalayayazdılar, adımlarım yok yere döküleyazdılar*' olmalıdır.

Yaklaşma bildiren *F₁-(y)A yaz-/caz-/cazda-/tašta-* tarzındaki kullanışlar Türkiye Türkçesi de dâhil olmak üzere günümüz Türk yazı dillerinde de sınırlı kullanıma sahiptir. Aynı durum, yani bu yapının işlek olmaması Karayca için de geçerli olduğundan dolayı, sınırlı sayıda örneğine rastlanmaktadır. Karayca metinlerden tespit edebildiğimiz yaklaşma fiili örnekleri şunlardır:⁵

{-(y)A éz-}

- *Çölmäktä kayneydoğon aşmı üstümä boşata ézdim.* 'Çömlekte kaynayan yemeği üstüme dökeyazdım.' (Firkovičius, 1996: 113);

- *Men yalğız tolu araba biçän yuklädim, ki canım çığa ézdi.* 'Ben yalnız başıma bir dolu araba saman yükledim, bu yüzden canım çıkayazdı.' (Firkovičius, 1996: 113);

- *Batımız ullu tolğunlar sartın aylana ézdi.* 'Kayığımız yüksek dalgalardan dolayı devrileyazdı.' (Firkovičius, 1996: 113);

- *Azğma bola ézdim bar yamanda; ortasında yıynın da cimatnın.* 'Cemaatin ve halkın ortasında bütün kötülüklerle küçücük olayazdım.' (Firkovičius, 2000: 56)

- *Da benim azğına taya ézgilär ayaxlarım, yox ornuna töğüle ézgilär atlamlarım* "Ve benim ayaklarım biraz yalpalayayazdılar, adımlarım yok yere döküleyazdılar" (Çulha, 2002: 47)

- *Ölä ézdim kayğıdan* "Kayğıdan az kalsın ölecektim" (Musayev, 1964: 299)

Sonuç olarak;

Bazı gramer kategorilerinin tespit edilemediği Karaycada da yaklaşma fiili vardır: *{-(y)A éz-}*. Bu yapının Eski Türkçe döneminden beri izlenebilen "yaz-" yardımcı fiili ile

⁵ Örnek olarak verdiğimiz buradaki cümlelerin Karayca olarak kaydedildiği kaynaklar parantez içinde gösterilmiştir. Türkiye Türkçesine aktarmalar ise tarafımdan yapılan aktarmalardır.

ilgili olması muhtemeldir. Kelime başındaki y- ünsüzü, fiilin ünlüsünü incelttikten sonra düşmüş olmalıdır.

Yaygın görüş, yaz- fiilinin, 'yoldan şaşmak, günah işlemek' anlamındaki ya-z- fiili olduğudur. Ancak, *yalm, yaklaş-, yağu-* kelimeleri ile aynı kökten olan bir ya-z- fiili de düşünülebilir.

Yaklaşma bildiren yaz- fiilinin yapısı ve Karaycadaki éz- fiilinin bununla ilgisi ise başlı başına bir araştırma konusudur.

KAYNAKÇA

- Akbaba, D. E. (2011). *Kazak ve Nogay Türkçesi Yazı Dillerinde Tasvir Fiilleri*, Ankara
- Ata, A. (2004). *Türkçe İlk Kur'an Tercümesi (Ryland Nüshası), Karahanlı Türkçesi (Giriş- Metin- Notlar- Dizin)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- Çulha, T. (2002). *Karaylar ve Karayca*, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi
- Doğan, İ. (2002). *Karaim Türkleri*", *TÜRKLER*, C. 20, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s.781-789
- Emiroğlu, Ö. (2013). Polonya'da Türk Unsurlar, *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı*, s: 2593-2606
- Firkovičius, M. (1996). *Mien Karajçe Ürieniam*, Vilnius
-(2000), *Şelomonun Maşalları*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları
- Gökçe, F. (2013). *Gramerleşme Teorisi ve Türkçe Fiil Birleşmeleri, Oğuz Türkçesine Dayalı Tarihsel-Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Güllüdağ, N. (2012). " Karay Türklerinde akrabalık adları." *The Journal of Academic Social Science Studies*, C/S. 5(6) : 205-217.
- Gülsevin, S. (2010). *Günümüz Karay Türkçesi (Giriş-Dil Özellikleri-Metinler-Söz Dizeni) ve Türk lehçeleri Arasındaki Yeri*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, TDA-Türk Dili ve Lehçeleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir
- Gültekin, M. (2013). " Çağdaş Türk lehçelerinde ikinci kişi emir kipine dair notlar." *The Journal of Academic Social Science Studies*, C/S. 6 (2): 531-541.
- Günşen, A. (2011). *Divanu Lugat'it- Türk'te " Yaklaşma" Bildiren Fiiller*, *Turkish Studies*, Volume 6/1, Winter, p. 235-248
- Karasoym, Y. (1998). *Şiban Han Divanı (İnceleme-Metin- Dizin- Tıpkıbasım)*, Ankara
- Kocaoğlu, T. (2006). *Karay, The Trakai Dialect*, Lincom Europa
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- Merhan, A. (2008). *Divan Şiiri Açısından İ'caz*, *TUBA/ JTS*, 32/1
- Musayev, K. M. (1964). *Grammatika Karaimskogo Yazıka*, Moskova, 1964
- Musayev, K. M. (1966). *Karaim Türkçesi (Çeviren: Mevlüt Gültekin)*, *TÜBAR-XI/2002 Bahar*, s.197-230
- Tan, A. (2010). *Kırgız Türkçesinde Tasvir Fiilleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- Tekin, T. (1989). *Türk Dili ve Dialektlerinin Yeni Bir Tasnifi*", *Erdem*, C. 13, s.141-168
- Timurtaş, F. K. (1981). *Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl, Gramer- Metin-Sözlük*, İstanbul
- Toparlı, R. & Çögenli M. S. & Yanık N. H. (1999), *El-Kavânînü'l-Küllîye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara

